

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

На тему:

«Сучасні моделі соціальної політики»

Студентки 2 курсу, групи ФСГ-21

Напряму підготовки фінанси і кредит

Фундиги Олени Ігорівни

Керівник: к. ек. наук Вірковська А.А.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії: _____

Тернопіль-2016

План

Вступ

1. Теоретичні засади соціальної політики

2. Аналіз соціальної політики у вітчизняній економіці та світі

3. Проблеми та методи вдосконалення соціальної політики в Україні

Висновок

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	4
1.Теоретичні засади соціальної політики.....	6
2.Аналіз соціальної політики у вітчизняній економіці та світі.....	14
3.Проблеми та методи вдосконалення соціальної політики в Україні.....	24
Висновок.....	30
Список використаної літератури.....	33

Вступ Держава веде свою внутрішню політику опираючись на різні сфери суспільних відносин. Тому вирізняють національну, економічну, соціальну, демографічну та ще багато інших політик. Чи не найважливішим у внутрішній політиці держави є правильне ведення саме соціальної політики, адже економічне зростання не можливе без людського фактора, який у той же час потребує захисту і охорони. В наш час особливо гостро відчувається проблеми у цій сфері і це пов'язано з теперішньою політичною ситуацією, а в найбільшій мірі з війною на сході України. В економіці присутня нестабільність, доходи і рівень життя населення падають, бюджет є дефіцитним, в зв'язку з чим не виплачуються соціальні допомоги, пенсії, стипендії. Важкою є морально-психологічна ситуація в країні, люди, особливо ті що перебувають в зоні АТО, потребують підтримки і соціального захисту. Слід додати, що Україна прямує до ринкової економіки і в цій ситуації відбуваються стрімкі зміни, до яких населення не готове. У суспільстві розвивається вільна торгівля, конкуренція, підприємництво, а тому спостерігається стрімке розшарування населення. Тому держава повинна захищати його нижчі прошарки.

Усі проблеми соціальної сфери вирішує соціальна політика держави, яка являє собою комплекс держаних заходів, які спрямовані на покращення рівня життя населення, його захист від негативних чинників (безробіття, економічної нестабільності) та забезпечення його різнобічного розвитку і добробуту.

Для правильного її ведення держава повинна обрати модель соціальної політики якої вона буде дотримуватися. Це потрібно для того, щоб забезпечити якнайвищу ефективність соціальної політики, чіткість, послідовність і правильність дій гарантуватиме позитивні результати і тенденції до зростання у суспільстві.

Актуальність теми полягає у зменшенні соціального тиску на малозабезпечені верстви населення, запобіганню безробіття і інших негативних коливань на ринку праці та забезпечення стабільності соціальних виплат.

Об'єкт дослідження – безпосередньо соціальна політика держави та її моделі.

Метою є дослідження різноманітних моделей соціальної політики, їх застосування у політиці держави.

Основними завданнями є:

- Визначити сучасні моделі соціальної політики і їх застосування на практиці;
- Проаналізувати стан і визначити тип соціальної політики в Україні;
- Знайти шляхи вирішення сучасних проблем пов'язаних з соціальною політикою.

Соціальна політика є важливою і невід'ємною складовою державної політики. Вона покликана розв'язувати розбіжності у інтересах різних верств населення, вирішувати суспільні проблеми у соціальній сфері, забезпечувати стабільність і добробут населення. Тому важливо дослідити її сучасні моделі, їх застосування як і в Україні, так і в світі.

1. Теоретичні засади соціальної політики

Як було сказано вище, соціальна політика займає визначне місце у державному регулюванні. Вона напрямлена не лише на забезпечення добробуту, а й на всебічний розвиток суспільства. Соціальна політика має важливе значення, оскільки впливає на процеси розвитку суспільства у різних сферах. Наприклад, вона впливає на процеси продуктивності праці, підвищення кваліфікації працівників та їх морально-духовного рівня.

Важливим є те, що соціальна політика сприяє поліпшенню життєвого рівня населення, за рахунок підвищення соціальних гарантій і надання соціальної допомоги. Це і є її основною метою.

Саме різна спрямованість соціальної політики, її багатогранність і втручання у різноманітні сфери життя суспільства зумовлює велику кількість трактувань соціальної політики.

Найширшим є визначення, що соціальна політика - це певна діяльність держави, яка спрямована на створення таких соціально-економічних умов, які сприяють підвищенню рівня життя населення, владнання різноманітних негативних явищ та встановленням соціальної рівності і справедливості.

Також можна сказати, що соціальна політика - система правових, організаційних, регулятивно-контрольних заходів держави з метою узгодження цілей соціального характеру із цілями економічного зростання.

Ще соціальну політику пояснюють як частину внутрішньої політики держави, що регулює суспільні відносини.

На основі цих трактувань соціальної політики можна виділити її основні завдання:

- Задоволення інтересів суспільства, узгодження взаємин між окремими групами населення, забезпечення динамічного розвитку суспільства;
- Стабільний розвиток таких галузей як освіта, наука, охорона здоров'я
- Забезпечення добробуту громадян, підвищення їх матеріального становища, максимальне залучення населення у різні сфери суспільної

діяльності, з використанням різноманітних методів стимулювання та рівності між окремими ланками суспільства;

- Гарантованість соціального захисту населення, особливо тих, хто потребує цього найбільше (малозабезпечених)
- Створення умов для підвищення зайнятості і раціонального її розподілу між різними верствами суспільства;
- Максимальний захист населення від різного роду дискримінації і кримінальних проявів у суспільстві;
- Збереження стабільної екологічної ситуації.

Для того щоб досягнути поставлених завдань, соціальна політика притримується наступних принципів:

1. Раціональності – досягнення максимально можливого співвідношення між метою і засобами соціальної політики;
2. Соціальної рівності і справедливості – кожен член суспільства повинен мати однакові можливості для реалізації;
3. Соціальної безпеки – уникнення можливих ризиків і забезпечення безпеки у суспільстві.

Для правильного функціонування соціальної політики слід виділити її суб'єкти і об'єкти.

Суб'єктами, в першу чергу, є держава в особі органів державної влади і місцевого самоврядування. Також ними можуть бути людина, суспільство, різноманітні соціальні інститути, громадські організації, політичні партії, фонди соціального захисту.

Об'єктом є суспільні відносини, особливо соціальні, а також різноманітні соціальні процеси, які відбуваються навколо.

Слід зазначити, що оскільки соціальна політика держави є важливим елементом внутрішньої політики держави, то необхідно дослідити основні моделі соціальної політики.

Питання соціальних моделей є досить складним. Це зумовлено тим, що кожна країна веде свою специфічну соціальну політику, яка складається з

різних методів та форм управління ними. Серед вчених всього світу поширена думка, що скільки існує держав у світі, стільки і моделей соціальної політики. Тому виділяють дуже багато цих моделей, деякі з них пропонують до розгляду.

Одною з найпоширеніших класифікацій моделей соціальної політики є класифікація за ідеологією. В цьому випадку розглядають наступні: консервативна, ліберальна, корпоративістська, католицька, рудиментарна та соціально-демократична.

Отже, розпочнемо пояснення з **консервативної моделі** – це така модель соціальної політики, яка орієнтується на традиційні форми суспільного устрою, певні усталені моральні і культурні основи, та є категоричною до змін. Ця течія виникла в середині XVIII століття, і була зумовлена падінням феодальних відносин. Прихильники цієї теорії прагнули залишити у суспільстві класову ієрархію, яка на їх думку була закладена природою і є незмінною, категорично відкидали зміни і рух в іншому напрямку. Саме тому на початку становлення консервативної течії відкидалися будь-які соціальні гарантії, проте згодом вони дещо послабилися.

Консервативна модель набула популярності у таких європейських державах як Франція, Німеччина, Бельгія, Австрія, Люксембург. Проте найбільш повно вона застосовувалася в США за правління Рональда Рейгана та у Великобританії, під час перебування Маргарет Тетчер на посту прем'єр-міністра.

Консерватори виступають проти перерозподілу ресурсів і за скорочення соціальних виплат. Вони стверджували, що лише ринкові механізми здатні правильно регулювати економічні процеси, а тому соціальні допомоги є не потрібними, оскільки такі явища як безробіття та бідність є неподоланими.

Також державна допомога вважалася зайвою, оскільки кожен сам повинен турбуватися про свій добробут, а соціальні виплати можуть викликати зловживання і забирати стимули до праці.

На даному етапі суспільного розвитку консервативна течія існує, проте у дещо інших формах, які є більш прийнятними для суспільства. Але й у цьому

вигляді вона не набула популярності у сьогоденні. Це зумовлено тим, що консерватизм базується на зменшенні соціальних виплат і скороченні соціальних програм, що в умовах демократичного суспільства не має підтримки.

Наступною є **ліберальна (американо-британська) модель**, яка базується на принципах мінімального втручання держави та максимальному розвитку торгівлі та ринкових відносин. Ця модель притримується принципів повної свободи у економічній сфері, а саму державу представляє у ролі «нічного сторожа». Тому її основними суб'єктами є населення і різноманітні страхові фонди, асоціації. За ліберальної моделі соціальної політики держава максимально стимулює створення та розвиток у суспільстві різних форм недержавного соціального страхування й соціальної підтримки, а також різних засобів і способів одержання і підвищення громадянами своїх доходів[4].

Ця модель є характерною для таких країн як Великобританія та США.

Отже, ліберальна модель передбачає соціальне забезпечення, яке надається лише в разі існування залишкових коштів. Однак, держава несе загальну відповідальність за різноманітні соціальні проекти. Та слід зауважити, що велика частина фінансування соціального забезпечення надходить від добровільних громадських організацій, волонтерської і спонсорської допомоги.

Соціал-демократична, або скандинавська модель соціальної політики виражає себе у високому рівні державного втручання і регулювання усіх суспільних процесів, а також у великих видатках. За цієї моделі відбувається високий рівень перерозподілу ВВП, що призводить до забезпечення соціальними допомогою ми всіх верств населення, що потребують цього. У країнах з цією моделлю спостерігається низький рівень бідності і висока зайнятість. Проте і рівень податків тут є досить високим.

Головне місце соціал-демократичної моделі займають принципи рівності, свободи та справедливості. Тому держава повинна гарантувати кожній людині безпеку та надавати певні гарантії для існування такої політики, а це можливо лише за створення сильного апарату управління.

Корпоративістська(інституційна або європейська) – полягає у запровадженні у державі ринкових відносин, а також у страхуванні, яке проводиться під державним впливом і контролем. В основі цієї моделі лежить праця і подальший соціальний статус залежить саме від неї. Тобто найбільш соціально захищеними є працюючі верстви населення, а от безробітні і тимчасово не працевлаштовані можуть розраховувати на допомогу лише добровільних громадських організацій, тому вони є мало захищеними. Відповідно корпоративістська модель соціальної політики веде до появи подвійного суспільства, описаного одним німецьким соціологом як Перша і Друга реальність [3].

Країною-представником такої моделі є Німеччина. У цій моделі присутня висока захищеність населення і незначні відмінності у розмірі зарплати. Означена модель дістала високу оцінку спеціалістів МОП, хоча має певні недоліки: зростання безробіття, ускладнення доступу на ринок праці молоді та інших мало захищених громадян, послаблення стимулюючої ролі заробітної плати, зниження темпів соціально-економічного зростання [2].

Ще виділяють **католицьку** модель соціальної політики. Вона розроблена у Ватикані, і полягає у тому, що якщо людина не може самотужки себе забезпечити або впоратися з певними проблемами то вона для початку повинна звернутися до свого найближчого оточення: сім'ї, друзів. Наступними інстанціями є певні місцеві громади, фонди соціальної допомоги і лише в останню чергу – держава.

Останньою з цієї класифікації є **рудиментарна** соціальна модель, яка характеризується мінімальним соціальним захистом або взагалі його відсутністю. Основна соціальна допомога надається добровільними організаціями. Ця модель характерна для таких країн як Греція, Португалія, Іспанія.

Як вже було сказано існує велика кількість класифікацій моделей соціальної політики. В таблиці наведена ще одна класифікація.

Таблиця 1.1

Характеристика моделей соціальної політики

Моделі соціальної політики	Характеристика
Американська	Головний принцип – відокремлення соціального захисту від вільного ринку й обмеження захисту лише тих, хто не має інших доходів, крім соціальних виплат. При цьому забезпечується досить високий рівень і якість життя основної частини населення. Відмінні риси: відсутність уніфікованої системи соціального захисту, мінімалістський підхід до розв'язання соціальних проблем; реалізація федеральних програм на рівні штатів із подвійним фінансуванням із бюджетів обох рівнів; обов'язкове солідарне соціальне страхування, за рахунок якого виплачують пенсії, допомогу малозабезпеченим, тощо.
Шведська	Термін «шведська модель» з'явився наприкінці 1960-х рр., коли іноземні спостерігачі стали відзначати успішне сполучення у Швеції швидкого економічного зростання з політикою реформ на тлі відносної соціальної безконфліктності в суспільстві. Відзначається надзвичайно високою часткою ВВП, яка розподіляється через бюджет (понад 50 %); соціальна політика тісно пов'язана з державними регулюванням економіки.
Японська	Передбачає проведення політики вирівнювання доходів, особливо політику використання робочої сили, домінування психології колективізму, солідарності в доходах, досягнення консенсусу між різними суб'єктами у розв'язанні соціально-економічних проблем. Головна мета – підвищення життєвого рівня населення.
Англосаксонська	Притаманна країнам Великої Британії, Ірландії, Канади. Виступає як проміжна між ліберальною американською і соціально орієнтованою шведською та німецькою моделями. Для неї характерним є активніше, ніж для першої моделі, регулювання соціальних процесів з боку держави, проте нижчий, ніж в останніх двох моделях, рівень оподаткування і перерозподілу ВВП через держбюджет (не більше 40 %).
Загальноєвропейська	Основою є принцип поєднання економічної ефективності та соціальної солідарності. Наголос робиться на збалансований розвиток соціальної політики Європи, транспарентність і дотримання інтересів усіх країн-членів ЄС. Адресна допомога надається тільки тим, хто її потребує.

Щодо сучасних моделей соціальної політики, то вони відмінні від попередніх класифікацій тим, що держава здійснює значно менший вплив на соціальну сферу. Вони опираються на забезпечення свободи людини у суспільстві, щодо соціального вибору, а також надання високих соціальних гарантій і забезпеченості.

Розрізняють такі моделі сучасної політики: шведська, патерналістська, «держава добробуту», ринкова модель та модель соціально орієнтованого ринкового господарства.

Шведська модель соціальної політики базується на тих самих принципах що і соціал-демократична, тому її ще інколи називають «шведським соціалізмом». Цій моделі характерна велика частка державної регуляції соціальної сфери та соціальної захищеності громадян. Негативною стороною шведської моделі є сплата великих податків.

Патерналістська модель – це модель соціальної політики, основою якої є державне управління. Патерналізм держави проявляється у втручанні і контролі державою всіх соціально-економічних процесів, що відбуваються у суспільстві.

Вона несе відповідальність за соціальний статус громадян, створюється державна монополія у сфері виробництва, розподіляє та перерозподіляє ВВП між усіма громадянами.

Така висока захищеність і допомога є звичайно однією з позитивних сторін патерналістської моделі, проте вона є малоефективною. Дана модель не може забезпечити однаково високий рівень життя. Повністю забезпеченою є лише верхівка суспільства. Також обмеженою є соціальна свобода людини, що є вагомим мінусом. Надмірне втручання держави формує у свідомості людей ідеологію утриманства, а тому вони втрачають стимул до праці. Це і зумовлює низький розвиток ринкової економіки у такому суспільстві.

Існує також модель «**держави добробуту**», яку сприймають як модель до якої має прагнути кожна держава. Загалом це ринкова модель, в якій дотримуються принципів високої регуляції соціальної сфери. У цій моделі держава лише регулює соціальні процеси і забезпечує стабільність. Найбільше «державі добробуту» характерні високі соціальні стандарти і забезпечення соціальних потреб населення.

На відміну від «держави добробуту», **ринкова модель** характеризується малою часткою державного втручання, максимальне зменшення соціальної допомоги і базується, переважно, на методах саморегуляції ринкової системи. У

цій системі ринкове регулювання займає центральну нішу. В деякій мірі ця модель є найбільш жорсткою для суспільства, оскільки високий дохід мають лише працездатні особи, які можуть і бажають працювати, на відміну від фізично обмежених осіб.

Саме до ринкової моделі прагне наша країна. Ці зміни проходять повільно, оскільки перехід від патерналістської моделі, коли держава контролювала всі сфери і до саморегуляції, є досить складним і має низьку підтримку серед суспільства.

Останньою є модель **соціально орієнтованого ринкового господарства**, яка є менш жорсткою, ніж ринкова модель. Підґрунтя цієї системи складає вільна конкуренція, свобода вибору і дій громадянина. На відміну від попередньої моделі регулювання, вона є більш збалансованою. Пріоритети віддаються звичайно ринковому регулюванню, проте допомога держави теж відіграє важливу роль. Це відбувається за допомогою перерозподілу ВВП, податкову політику та інше. В цій моделі рівень життя є високим, не нижче межі бідності.

Різноманітність моделей соціальної політики допомагає порівняти і проаналізувати діяльність різних держав у цій сфері і на основі них побудувати свою власну систему соціального захисту та забезпечення. Важливим є те, що будь-яка модель є дієвою лише тоді, коли буде створена збалансована організаційна та фінансова сфера діяльності. Саме для цього і застосовуються моделі соціальної політики.

2. Аналіз соціальної політики у вітчизняній економіці та світі

У сучасному суспільстві відбувається низка глобалізаційних процесів. Ці процеси проникають у всі ланки суспільного життя, а тому відбувається їх зміна і динамічний розвиток. Соціальна сфера не є виключенням. Стрімкий розвиток суспільства вимагає зміни моделей соціальної політики розвинених країн, їх перетворень відповідно до динаміки суспільства. Основними елементами, які підлягають до зміни є методи реалізації соціальної політики, підвищення рівня добробуту та соціального захисту населення. Саме таких змін потребує Україна, адже соціальна сфера допомагає врегулювати політичну ситуацію в країні, задовольнити потреби суспільства. А стабілізація і високий розвиток різноманітних суспільних процесів і є запорукою успіху діяльності держави.

Слід значити, що розвиток соціальної сфери у сучасному суспільстві здійснюється не лише за рахунок держави і державних інструментів. У розвинутих країнах важливу роль займають недержавні суб'єкти, які допомагають їй у вирішенні різноманітних соціальних проблем. Таким чином інші суб'єкти отримують стимул для подальшої діяльності на основі контракту з державою, а остання зменшує навантаження на свій апарат.

Глобалізаційні процеси у суспільстві проходять досить стрімко, але от реформування державної політики потребує певного періоду часу. Це можна здійснити лише на основі аналізу зарубіжного досвіду та моделей соціальної політики.

Найголовнішою тенденцією, яка спостерігається у розвинутих країнах, є перехід від класичних та традиційних моделей соціальної політики до нових, більш сучасних. Це дає змогу замінити старі та менш ефективні методи на щось нове і те, яке принесе більшу користь та ефективність. Це можуть бути зміни у сфері працевлаштування, оплати праці, соціального захисту. Для прикладу, це створення світового ринку, який зараз відіграє важливу роль у політиці кожної держави. Він допомагає не тільки регулювати соціальну сферу, а й вирішує проблеми зайнятості. Проте є і велика кількість негативних

факторів, зокрема, це менші потреби у кваліфікованій робочій силі та зростання безробіття.

Світова практика показує, що найважливішим у політиці соціальної держави є її правова підтримка, гарантування прав і свобод. У Європі ці права регулює Європейська соціальна хартія, в якій прописані всі права, принципи та гарантії соціальної сфери. Вона регулює всі потреби людини у медицині та освіті, діяльність і координацію соціальних служб. Високий рівень підтримки цієї Хартії, дає можливість для динамічного розвитку європейських країн у соціальній сфері.

На основі цього можна виділити декілька правил функціонування соціальної політики у Європі, а саме:

- Перехід від державної допомоги і благодійності до самозабезпечення населення, залежно від їхніх можливостей;
- Надання допомоги лише групам населення, які потребують цього найбільше;
- Забезпечення всіх умов для того, щоб людина могла не лише чекати захисту від держави, а й була здатна до самозахисту;
- Запровадження рівності соціальних виплат;
- Залучення програм боротьби з негативними суспільними факторами;
- Децентралізація надання послуг, тощо.

У світі зараз активно впроваджуються єдині соціальні стандарти, встановлюються однакові соціальні мінімуми. Це здійснюється з метою подолання соціальної нерівності і впровадження єдиної системи в країнах світу.

Для того щоб досягти цієї рівності необхідно здійснити деякі перетворення у моделях соціальної політики:

- Підтримка недержавних суб'єктів соціальної політики і децентралізація;
- Впровадження ідей плюралізму у сферу соціальних послуг;
- Поширення загальностворених методів і ідей соціальної політики, які найбільше підходять певній культурі;

- Надання допомоги лише перевіреним громадянам, які визнані нужденними, надання кредитів, тощо.

Попередній аналіз дає можливість говорити, що на даний час у європейських країнах присутні всі типи сучасних моделей соціальної політики, про які було сказано у попередньому пункті. Головними в цих моделях є ринок, держава та сім'я. Їх поділ зображено на схемі.

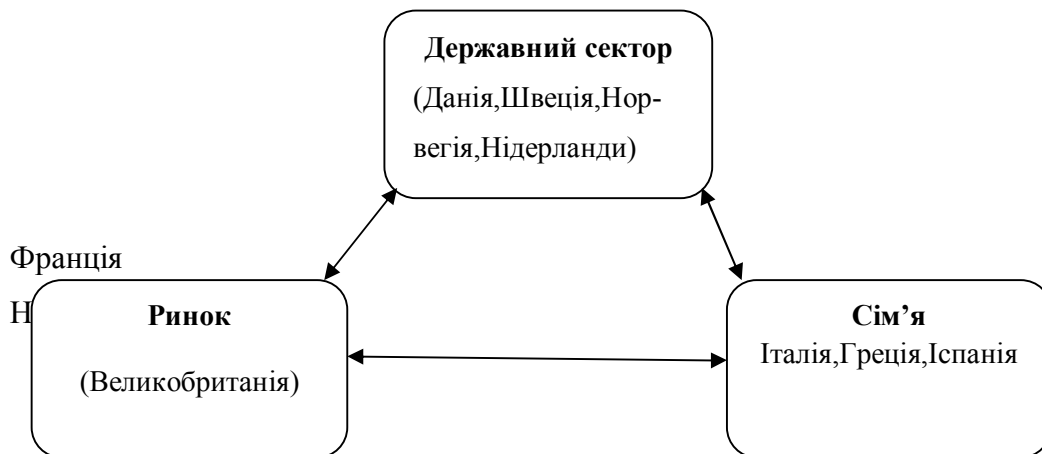

Рис. 2.1 Розподіл моделей соціальної політики

В наш час європейські країни прагнуть до ринку, але деякі відмінності між соціальною політикою все ж таки залишаються. Інтеграція європейських країн до ринкових відносин залежить від глобалізаційних процесів всередині країни.

Важливою є також культурна складова кожної нації, її традиції. Зараз громада активніше висловлює свою громадську думку, бере активну участь у соціальній складовій суспільства, що безумовно справляє великий вплив на соціальну політику країни. Такі тенденції спостерігаються і в Україні в наш час, тому пропоную здійснити ґрунтовніший аналіз саме національної моделі.

Щодо нашої країни, то тут спостерігається поєднання лібералізму та соціальної орієнтації. Перша складова допомагає при відсутності коштів в країні, які повністю могли б забезпечити потреби населення, підтримати їх і забезпечити стабільну ситуацію в державі. Інша ж створює умови для стабільної системи захисту громадян.

Під час переходу до ринкової системи держава провадить соціальну політику в ринкових умовах та виступає соціальним амортизатором (механізмом соціального захисту). Роль останніх є важливою на етапах структурних змін і соціально-економічної перебудови.

Етапами формування і реалізації соціальної політики є:

- Вибір соціальних пріоритетів;
- Розрахунок бюджетних і позабюджетних коштів;
- Створення і втілення в життя соціальних програм.

Основні цілі України у встановленні соціальної політики поділяються на стратегічні і поточні.

До стратегічних відносять:

- Проведення різноманітних соціальних реформ;
- Забезпечення основних прав і свобод демократичного суспільства;
- Активна участь держави у соціальних процесах;
- Зростання добробуту;
- Застосування різного роду мотивації для населення;
- Стабілізація всіх процесів на ринку праці;
- Встановлення рівності між снувальними групами;
- Забезпечити ефективну систему захисту громадян;
- Впровадження соціальних реформ в дію;
- Підтримка розвитку освіти, спорту, культури;

До поточних цілей включають:

- Допомога малозабезпеченим;
- Ефективна боротьба з бідністю;
- Ліквідація заборгованостей в сфері виплат заробітної плати і соціального забезпечення;
- Забезпечення прожиткового мінімуму;
- Боротьба з інфляційними процесами;
- Забезпечення населення робочими місцями, створення гідних умов праці;
- Встановлення миру на сході України;

- Запобігання надзвичайних ситуацій у країні;
- Підвищення соціального забезпечення;
- Тощо.

Ефективне виконання соціальних цілей і порядок створення соціальних програм в Україні регулюють і контролюють суб'єкти соціальної політики. Головною ланкою є держава, яка здійснює свої повноваження в особі наступних органів законодавчої і виконавчої влади: уряду, Верховної Ради України, міністерств (охорони здоров'я, праці та соціальної політики, освіти і науки, культури і мистецтв), комітетів, відомств, органів місцевого самоврядування. Також активними учасниками є профспілки, партії, громадські і політичні організації, асоціації громадян.

Держава як головний суб'єкт соціальних відносин застосовує велику кількість методів впливу на розвиток соціальної сфери. До них відносять:

- Створення державою правової основи відповідно до прийняття різноманітних законів і нормативних актів;
- Вплив, що здійснюється через видатки з бюджетів різних рівнів;
- Державні трансферти;
- Запровадження єдиних стандартів у соціальній сфері та їх контроль;
- Створення єдиної системи оподаткування, контроль за її дотриманням;
- Підвищення кваліфікації кадрів;
- Контроль ринку праці, створення служб зайнятості у регіонах, а також бірж праці;
- Впровадження програм державної підтримки з приводу суспільних соціальних проблем;
- Регулювання цін та ціноутворення;
- Гарантія безпеки у формі соціального страхування;
- Забезпечення людей похилого віку соціальними виплатами – пенсіями;
- Різнобічний розвиток економіки, стимулювання виробництва;
- Соціальне партнерство.

Загальна трансформація економіки можлива лише при створенні надійної соціальної основи та ефективного її застосування. Цю основу становлять різні верстви населення, які беруть активну участь у соціальному житті держави і допомагають своєю діяльністю у різних її сферах. Найбільшу частину такого населення становить середній клас. Його фінансове забезпечення є стабільним, високим є рівень доходів та якість життя, а тому середній клас здатен не лише забезпечувати себе, а й допомагати суспільним перетворенням за допомогою участі у них і підтримки за допомогою власних ресурсів. Тому слід розглянути ситуацію по доходах, яка наведена у таблицях.

Таблиця 2.1

Диференціація життєвого рівня населення

	2010	2011	2012	2013	2014
Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму:					
млн. осіб	3,6	3,2	3,8	3,5	3,2
у відсотках до загальної чисельності населення	8,6	7,8	9,0	8,3	8,6
Середньорічний розмір прожиткового мінімуму (на одну особу)	843,2	914,1	1042,4	1113,7	1176,0

Таблиця 2.2

Розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних

	2010	2011	2012	2013	2014
Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн. :					
до 480	0,7	0,2	0,4	0,1	0,1
480,1 – 840	7,8	4,8	3,2	2,3	1,4
840,1 – 1200	25,9	18,8	12,6	9,1	7,9
1200,1 – 1560	27,9	26,7	23,8	21,2	19,2
1560,1 – 1920	16,5	20	21,2	21,9	23,1
1920,1 – 2280	21,9	29,5	14,5	16,6	16,5
2280,1 – 2640	9,3	10,5	11,7
2640,1 – 3000	5,6	6,8	7,8
3000,1 – 3360	3,1	4,3	4,6
3360,1 – 3720	2,1	2	2,5
понад 3720	4,2	5,2	5,2

Проаналізувавши основні цілі, етапи, принципи та сторони соціальної політики в Україні, можна виділитисучасні напрями та перспективи її розвитку.

Вся система соціальної політики, як було сказано вище, ґрунтується на соціальних гарантіях, які підкріплюються правами громадян, закріпленими у Конституції України. Основними з її напрямків ,встановлених Верховною Радою України є:

- Встановлення у суспільстві добробуту та злагоди між верствами суспільства на основі принципів соціального партнерства і співпраці;
- Створення у суспільстві соціальної справедливості і рівності, а також утвердження їх як основних цінностей;

- Спрямованість в економіці на ринкові механізми і впровадження їх у соціальну сферу з метою покращення її функціонування і підвищення соціального захисту;
- Підтримка відносин між учасниками соціальних відносин, а також утвердження середнього класу як основної рушійної сили до змін і реформування у суспільстві;
- Всебічний розвиток серед населення, підтримка і забезпечення культурних цінностей, встановлення стійких зв'язків між сім'єю, державою і суспільством;
- Підвищення продуктивності праці і виробництва, за рахунок залучення і населення у дану сферу, збільшення трудового потенціалу через надання різного роду мотивації працюючим;
- Надання соціальних допомог для соціально незахищених груп і підтримці їхньої стабільної життєдіяльності;
- Створення більшої кількості вільних робочих місць, для забезпечення високої зайнятості і подолання безробіття [9].

Регулювання процесів соціального характеру є дуже важливою складовою внутрішньої політики держави. Для ефективного її ведення застосовують різні форми соціальних видатків. До соціальної системи нашої держави входять такі елементи:

1. Пенсії;
2. Допомоги при втраті роботи, при народженні дитини, багатодітним сім'ям, при похованні;
3. Житлові субсидії;
4. Видатки на охорону здоров'я та освіту;
5. Соціальна допомога і захист постраждалим на ЧАЕС;
6. Допомоги цільового характеру;
7. Соціальне забезпечення та соціальний захист (складається з соціального страхування, соціальної допомоги та соціальних гарантій).

За українським законодавством соціальну допомогу відповідно до отримувачів поділяють на ту, що надається за потреби (без врахування доходів) та адресну допомогу (з урахуванням доходу чи майнової ситуації).

В загальному ,соціальні допомоги покликані забезпечити високі соціальні стандарти, добробут та достатнього рівня життя. Це зазначено у Законі «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».

Державні соціальні гарантії – це загальноприйняті норми, де є встановлені мінімальні соціальні виплати на виплату пенсій, заробітної плати, стипендій та інших допомог, які є закріплені у Конституції і гарантують забезпечення рівня життя не нижчого, ніж прожитковий мінімум [5].

У нашій країні до соціальних гарантій відносять: розміри мінімальної заробітної плати та пенсії, виплату стипендій студентам, індексацію доходів, гарантію пільг малозабезпеченим верствам, мінімальний розмір заробітної плати робітників різної кваліфікації, що фінансуються з бюджетів.

Наочно побачити розміри пенсій з 2005 по 2015 р. можна у наведеній таблиці:

Таблиця 2.3

Середній розмір місячної пенсії та кількість пенсіонерів

	Середній розмір призначеної місячної норми пенсіонерам, які перебувають на обліку в органах пенсійного фонду, грн.				Кількість пенсіонерів, тис.
	всього	у тому числі:			
		за віком	за інвалідністю	у разі втрати годувальника	
2005	316,2	323,8	305,2	262,9	14065,1
2006	406,8	417,7	393,2	302,8	14050
2007	477,4	497	435,8	339,3	13936,8
2008	776	798,9	624,4	517,5	13819
2009	934,3	942,7	780,7	696,6	13749,8

2010	1032,6	1039,6	884,6	807,9	13721,1
2011	1151,9	1156	1033,8	940	13738
2012	1253,3	1252,4	1164,3	1053,8	13820,5
2013	1470,7	1464,3	1359,2	1252,8	13639,7
2014	1526,1	1521,6	1406,5	1303,8	13533,3
2015	1581,5	1573	1432,1	1433,1	12147,2

За розрахунками відповідних органів, спостерігається наступна ситуація, щодо розподілу пільг між населенням: 31% - за соціальним статусом, 13,8% - за професійною ознакою економічно активного населення.

Кожного року на соціальні допомоги держава витрачає понад 30 млрд. гривень.

Отже, соціальна політика в Україні є важливою складовою діяльності держави.

Вона безпосередньо пов'язана з потребами людини і спрямована на їх задоволення. Тому дуже важливо створити ефективну систему управління соціальною політикою для створення добробуту у суспільстві.

Соціально-ліберальна модель, яка переважає в Україні, намагається максимально забезпечити збалансований розвиток соціальної сфери. Відповідно до цього, держава надає низку соціальних гарантій, які в подальшому стимулюють до забезпечення власного добробуту самостійно. Але існує в країні і велика кількість проблем у цій сфері, які будуть розглянуті у наступному пункті.

3. Проблеми та методи вдосконалення соціальної політики в Україні.

На даний час Україна здійснила деякий рух у сфері соціальної політики, але до соціальних стандартів, прописаних в Конституції України, їй потрібно ще провести серйозну роботу у цій сфері. У економіці нашої країни спостерігається велика кількість негативних явищ, які гальмують розвиток не лише соціальної сфери, а й усіх глобалізаційних процесів держави. До основних проблем відносять:

- Депопуляція населення;
- Низький рівень виробництва;
- Безробіття;
- Низьку зайнятість населення;
- Бідність;
- Низькі соціальні виплати;
- Нерівність між верствами населення.

Однією з проблем є депопуляція населення. Це явище спричинене погіршенням майже усіх демографічних показників. Результатом такої тенденції стало зменшення населення України, з часу проголошення незалежності, на 6 млн. осіб. Головною проблемою є зменшення народжуваності і збільшення смертності у суспільстві, старіння нації і коротка тривалість життя.

Негативна тенденція у демографічній сфері призводить до зменшення продуктивності праці, оскільки погіршується трудовий потенціал. Це спричинює поширення безробіття, нелегальною трудовою діяльністю, зниження рівня кваліфікації і освітнього рівня населення. Спостерігається і велика диференціація між рівнем доходів населення, що призводить до соціальної нерівності.

Та не лише низька продуктивність праці негативно впливає на соціальну сферу. Великий негативний вплив має також скорочення обсягів національного виробництва. Ця ситуація призводить до погіршення макроекономічної ситуації

в країні, що несе за собою зменшення робочих місць, а також стримує створення нових.

Найпоширенішою проблемою у світі залишається бідність. Боротьба з бідністю становить основний напрямок діяльності кожної держави і є важливою ланкою у провадженні внутрішньої політики країни. Україна не є виключенням. Вона належить до країн з високим рівнем бідності, який залежить від скорочення доходу кожного громадянина. При цьому не завжди знижується соціальний статус індивіда, що говорить про те, що наявність роботи у нашій країні не є гарантією достатку.

Для того щоб визначити рівень бідності слід співставити доходи, які отримує населення і їх частку, яка витрачається на споживчий кошик і комунальні послуги. Якщо витратити на ці базові потреби людини є дуже великими, то бідність в країні буде спостерігатися на високому рівні.

Проблема бідності офіційно була визнана у 2001 році, коли видано Указ Президента України «Стратегії подолання бідності». У ньому йдеться про рівень бідності в країні і шляхи її подолання. Від початку його впровадження щороку затверджуються різноманітні плани заходів, розробляються і виконуються програми, щодо подолання бідності. Слід зазначити, що до 2015 року спостерігалися позитивні зміни у боротьбі із бідністю. Проте для повного подолання цієї проблеми Україні слід застосовувати більші зусилля, адже рівень бідності в країні досі перебуває на високому рівні. За статистикою кожна четверта сім'я з дітьми, в якій всі дорослі займаються різного роду діяльністю, відноситься до категорії бідних. Більше половини таких сімей отримують соціальну допомогу від держави. Також залишається складною ситуація у сільській місцевості, адже тут рівень бідності є більшим ніж у містах.

Ця ситуація спричинена не ефективною системою оплати праці та значною заборгованістю перед громадянами у сфері заробітної плати.

Тому державі слід виконати ряд завдань:

- Для початку забезпечити гідні умови праці, запровадити різні форми стимулювання для робітників, зробити ефективнішим процес управління праці;
- Стимулювання виробництва, для створення нових робочих місць і збільшення зайнятості населення;
- Допомога малозабезпеченим, для подолання тимчасових труднощів;
- Реформування соціальної сфери;
- Допомога випускникам вишів у пошуку роботи, надання коштів на підвищення кваліфікації працюючого населення, інша допомога у сфері праці;
- Створення умов для працевлаштування людей з обмеженими можливостями;

Важливу роль у регулюванні соціальної сфери займає не лише держава, а й органи місцевого самоврядування і виконавчої влади. Вони здатні розв'язати різноманітні проблеми на регіональному рівні, адже їхня діяльність є дуже близькою до народу. Тому держава надає багато інструментів цим органам для того, щоб більш ефективно вирішувати проблеми соціальної сфери. Ці повноваження місцевих органів повинні бути максимально децентралізованими. Централізований підхід до визначення потреби в соціальних послугах і формування мережі соціальних служб, закладів та установ зумовлює орієнтацію якості та обсягу таких послуг переважно на фінансові можливості бюджету, а не на потреби населення і не передбачає залучення отримувачів послуг та їх представників до планування і контролю за якістю наданих послуг.[6]

Тому державі вигідніше налагодити систему забезпечення інвалідів, людей похилого віку та інших малозабезпечених верств за допомогою створення системи домашнього обслуговування, що значно зменшить витрати. Також слід сформувати служби, які будуть займатися відповідними соціальними завданнями. Цю мережу служб слід інтенсивно розвивати, оскільки розширення закладів служб зайнятості,

відділень медичного спрямування, центрів соціальної допомоги допоможе підтримати групу населення, які потребують соціальної підтримки і захисту. До них відносяться:

- Інваліди;
- Ветерани війни;
- Пенсіонери;
- Мало забезпечені сім'ї, тощо.

Велику роль у формуванні ефективної системи соціальної політики відіграють різноманітні громадські організації. Вони відносять до недержавних організацій, які самостійно виконують важливу роль у формуванні сталого розвитку соціальної сфери. Саме вони вносять новизну у цю сферу, застосовують нові методи впливу на всебічний розвиток і підтримку різних програм і шляхів вдосконалення соціальної політики. Важливою є і підтримка громадських організацій з боку міжнародних організацій та партнерів. Саме стійке партнерство з світовими організаціями, наприклад МОП, дає можливість покращити соціальні стандарти у нашій країні і прямувати до розвитку, відповідно до світових стандартів та еталонів.

Важливим у вирішенні проблем соціального характеру є диференціація між верствами суспільства, поширення у соціальній політиці держави адресної допомоги. Це означає, що до проблем окремих груп сімей повинен бути різний підхід з боку держави. Надання соціальної допомоги повинно здійснюватися на основі таких факторів як майновий стан, показники бідності, рівень доходів та інші. Також важомим є спрощення надання соціальної допомоги, їх регулювання державою, встановлення певних стандартів і контроль за їх дотриманням.

Невід'ємною частиною соціальної політики держави є її нормативно-правова база. Цей важливий елемент також потребує вдосконалення, адже з розвитком суспільства, деякі чинні закони втрачають свою актуальність.

Насамперед слід впровадити єдиний соціальний внесок для того, щоб узагальнити систему страхування і утвердити загальнодержавне обов'язкове страхування. Важливим є оновлення існуючих законів, впровадження більш дієвих і сучасних в дію. Ще одним пунктом є виплата податкових пільг, які б стимулювали до активної соціальної діяльності та допомагали впровадити різні соціальні програми та проекти.

Співпраця з іншими країнами, яка здійснюється за допомогою укладення різноманітних договорів, для захисту соціальної сфери України, також відіграє важливу роль у розвитку соціальної політики.

Щодо внутрішньої сфери соціальних послуг, то має бути забезпечена рівна конкурентоспроможність суб'єктів, що надають послуги, застосовуватися різноманітні форми стимулювання комерційних організацій, які надають послуги у соціальній сфері, а також загальне удосконалення інфраструктури.

Важливим аспектом діяльності держави є політика зайнятості населення. Органи влади повинні прикласти максимальних зусиль для захисту безробітних і забезпечити їх робочими місцями, підвищити продуктивність праці за допомогою застосування мотивації, зменшити податковий тиск, гарантувати офіційне працевлаштування.

Що стосується реформ, то їх слід розпочати з реформування бюджетної сфери. Саме правильний розподіл бюджетних коштів дозволяє ефективно керувати соціальною сферою, надаючи термінові допомоги населенню та інші соціальні трансфери.

Соціальна політика держави має забезпечувати мінімальні гарантії населенню, здійснювати всебічний контроль за правильним розподілом видатків держави між соціальними групами, застосовувати всі важелі для підвищення добробуту у суспільстві. Україні слід здійснити аналіз світової практики, а також власного досвіду для покращення методів та моделей соціальної політики. Всі методи та шляхи покращення соціальної політики спрямовані на підвищення прожиткового мінімуму, збільшення соціальних

виплат, покращення рівня життя. Для ефективнішої дії цих методів слід позбутися негативних явищ у суспільстві таких як інфляція, низький рівень життя, безробіття, зовнішніх заборгованостей.

Висновок

На сьогодні в Україні виникає потреба запровадити нову модель соціальної політики, для того щоб збільшити її ефективність і покращити рівень життя населення. Для держави важливим є забезпечення стабільного розвитку суспільства і захист громадян від різного роду негативних факторів. Опираючись саме на моделі соціальної політики в країні провадиться соціальна політика. Тому дуже важливо обрати правильну її модель. У цьому на допомогу приходять досвід закордону, але слід пам'ятати, що не завжди дублювання соціальних моделей є ключем до успіху. У соціальному розвитку держав існують певні відмінності, зумовлені різними традиціями, культурними аспектами, менталітетом. З цього можна зробити висновок, що навіть обравши певну модель соціальної політики не слід сліпо слідувати її принципами, а підлаштовувати і вносити корективи за потреби.

Основним цілями соціальної політики є забезпечення добробуту у суспільстві, надання адресної допомоги всім тим, то цього потребує. Також важливою є особлива підтримка малозабезпечених, людей похилого віку, інвалідів, учасників АТО та ліквідаторів наслідків Чорнобильської катастрофи, тощо.

Ще одним обов'язком держави є забезпечення стабільного рівня зайнятості і подолання безробіття. А тим хто тимчасово стикнувся з цими проблемами влада повинна надати соціальну допомогу.

Слід додати, що держава сплачує допомоги лише тимчасово, тому це стимулює населення до пошуку роботи і різноманітних засобів заробітку. Ця риса притаманна країнам із ринковою моделлю, де основну роль відіграє самозабезпечення, чого немає, наприклад, у скандинавській моделі.

Оскільки, Україна прямує до ринкової економіки, державі необхідно максимально залучати населення у різноманітні сфери діяльності, зокрема у сферу виробництва. Це збільшить продуктивність праці, надасть нові робочі місця, а отже і забезпечить стрімкий соціальний розвиток.

Головною метою країн, які прагнуть до ринкової економіки є зняття усіх заборон і надання свободи вибору кожному працюючому. Ця свобода проявляється у вільному виборі місця роботи, виду діяльності і економічній незалежності працюючого.

Важливою складовою сучасної соціальної політики є зменшення диференціації між населенням, забезпечення інтересів різних соціальних груп. Кожен член суспільства повинен почувати себе захищеним від негативних проявів, відчувати підтримку з боку держави коли це потрібно.

На сьогоднішній день в Україні існує велика кількість соціальних благ, які здатні задовольнити майже усі потреби людини. Негативним залишається те, що більшу частину цих благ собі може дозволити не кожен. Тому є важливим зрівняння всіх класів у суспільстві, адже лише так можливо побудувати стабільну і ефективну систему соціального захисту.

Слід зауважити, що правова база соціальної політики в Україні теж потребує змін і впровадження більш дієвих законів. Наявні закони є застарілими та потребують доопрацювання. Глобалізаційні процеси відбуваються безперервно, відповідно до них необхідне і покращення законодавчої бази і реформування соціальної сфери.

Не менш важливою є підтримка різноманітних громадських організацій і волонтерських об'єднань, які вносять велику частину допомоги для потребуючого населення.

Безумовно, Україна зробила і робить кроки до покращення соціальної політики. Але на даному етапі соціальна сфера країни перебуває на досить невисокому щаблі соціального розвитку. Це зумовлено різноманітними негативними тенденціями в економіці, а головною причиною є війна на сході країни. Тому для початку слід встановити мир і почати відбудову економіки поетапно. Адже велика кількість завдань і цілей потребують великих затрат коштів, яких у країні зараз немає. Після цього почнуть з'являтися і позитивні зрушення у соціальній сфері.

Отже, як вже було сказано, соціальна політика держави є дуже важливим елементом внутрішньої політики держави. Тому дуже важливим є обрання її правильної моделі, застосування ефективної стратегії та методів вдосконалення і реформування цієї сфери.

На даний час Україна перебуває на етапі реформ і структурних перетворень у всіх сферах діяльності. Саме комплексні зміни здатні створити нову систему державного правління і покращити економічний стан країни в цілому.

Список використаної літератури

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії. Закон України від 5.10.2000 р , № 2017 – III // www.rada.org.ua
2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносина: підручник / О. А. Грішнова. - 3-тє вид., випр. і допов. - К. : Т-во "Знання" КОО, 2007. - 559 с.
3. Григорьева И. А. Социальная политика в 90-х годах: модели и приоритеты / И. А. Григорьева. - СПб. : Образование-Культура, 1997. - 38 с.
4. Гриненко А. М. Соціальна політика : навч.- метод. посіб. для самоств. вивч. дисципліни. - К. : КНЕУ, 2003. - 309 с.
5. Кір'ян Т. Насущні проблеми соціальної політики // Праця і зарплата. - 2007. - № 8. - С. 4-5
6. Косенко О. Соціальна політика має бути справедливою // Соціальний захист. - 2007. - № 1. - С. 8-9
7. Мельник С. На передовій соціальної політики // Соціальний захист. - 2005. - № 10. - С. 10-11
8. Новіков В. Потенціал стабільної соціальної політики // Україна: аспекти праці. - 1999. - № 1. - С. 31-35
9. Остапенко Л. Головні пріоритети соціальної політики // Праця і зарплата. - 2006. - № 41. - С. 4-5
10. Пріоритетні напрями соціальної політики // Юридичний Вісник України. - 2008. - № 11. - С. 3
11. Савченко І. Соціальна політика як фактор розвитку соціальної держави // Вісник академії державного управління при Президентіві України. - 2005. - № 4. - С. 436-441.
12. Сергієва Л. Формування соціальної політики на рівні національної держави // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. - 2008. - № 1. - С. 202-213.
13. Юрченко Ю. Соціально-правова держава та її соціальна політика // Управління сучасним містом. - 2005. - № 1-2. - С. 68-74.

14. Соціальна політика держави в 2008 році має бути дієвішою – Глава держави // Офіційне Інтернет-представництво Президента України // www.president.gov.ua

15. Стратегія заміни системи пільг на адресну грошову допомогу населенню. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів від 2.03.2002 р. № 253 // www.rada.org.ua